

The Abraham Arbesfeld Kollel Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Men

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG

Racism and Prejudice in Halakhah and Hashkafa

Rabbi Daniel Feldman
כ"ג שבט תשע"ז • February 19, 2017

(1) חפץ חיים ל"ה י"ב

וקל וחומר אם לא הירע לו, רק לא היטיב איתו בטובות שלפי דעתו היה ראוי שייטיב לו. כמו הלוואה, צדקה והכנסת אורחים וכיוצא בזה, אם מגנה אותו בזה אחר כך, לשון הרע גמורה היא. ועובר בעוד כמה לאוין לפעמים. ונכשלין בזה בעוונותינו הרבים אנשים רבים, שלא קיבלו אותם יפה בעיר מסויימת, ואחר כך מספרים בעיר אחרת בגנות אנשים החשובים בעיר שלא קיבלו אותם יפה. וכל שכן אם מספרים בגנות עיר שלימה, וודאי איסור לשון הרע. כיון שאיסור לשון הרע הוא גם על איש יחיד, וגם על עיר שלימה מישראל.

(2) מרדכי מסכת יומא פרק שבעת ימים

ונהגו רבותינו [רמז תשכד] ואמרו שתקנת קדמונינו וחרם שלא להוציא שם רע על המתים שהם שוכני עפר ורבים תמהו מה ראו על ככה ולא דבר רק הוא מהם כי באנו להגדה דר' נתחומא פרשת ואתחנן אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע כל הכעס הזה עלי למה וכו' א"ל אתה אמרת שלח נא ביד תשלח ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך לא ה' שלחני ואם בריאה יברא ה' שמעו נא המורים הנה קמתם תחת אבותיכם תרבות אנשים חטאים וכי אברהם יצחק ויעקב חטאים היו שאמרת לבניהם כך א"ל ממך למדתי שאמרת מחתות החטאים האלה בנפשותם אמר ליה אני אמרתי בנפשותם ולא באבותם

(3) רד"ק דברי הימים ב פרק יג (כ)

ויגפהו ה' וימות - לא שמת בימי אביה שהרי אביה לא מלך אלא שלש שנים ומלך בשנת שמונה עשרה לירבעם ואסא בנו מלך בשנת עשרים לירבעם נמצא כשמת אסא עדין חי ירבעם ועוד חיה משמלך אסא שתי שנים כי כ"ב שנה מלך ירבעם אלא פירושו ויגפהו ה' במלחמותיו כמו שאמר והאלהים נגף את ירבעם וכל ישראל לפני אביה וימת, כלומר מת בזו השפלות שלא עצר כח עוד משמלך אביה, ובבראשית רבה ובסדר עולם מפרש ויגפהו על אביה ומפרש בעון שלקח בית אל ולא בער ע"ג ממנו שמצא שם אחד מן העגלים ועוד ישב ודרש והוא רחוק ויגפהו ה' את סבור שהוא ירבעם אינו אלא אביה ולא נגף על שבה את ירבעם ברבים הדא הוא דכתיב ועמכם עגלי זהב וגומר

(4) דברים רבה (וילנא) פרשת כי תצא פרשה ו

ט זש"ה (תהלים ו) תשב באחיקך תדבר בבן אמך תתן דופי אמר ר' יוחנן אם הרגלת לשונך לדבר באחיקך שאינו בן אומתך סוף בבן אומתך תתן דופי ר' יהודה ב"ל אמר אם הרגלת לשונך לדבר באחיקך שמאביך ולא מאמך סופך בבן אמך תתן דופי שכל מי שמגיס את לבו לדבר בגדול ממנו גורם לעצמו שיקרבו בו את הנגעים ואם אין אתה מאמין הרי מרים הצדקת סימן לכל בעלי לשון הרע הוי זכור את אשר עשה ה' אלהיך למרים.

(5) תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף נח עמוד ב

משנה. כשם שאונאה במקח וממכר כך אונאה בדברים. לא יאמר לו בכמה חפץ זה והוא אינו רוצה ליקח. אם היה בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים, אם הוא בן גרים לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך, שנאמר אוגר לא תונה ולא תלחצנו. גמרא. תנו רבנן: בלא תונו איש את עמיתו - באונאת דברים הכתוב מדבר. אתה אומר באונאת דברים, או אינו אלא באונאת ממון? כשהוא אומר גוכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך - הרי אונאת ממון אמור, הא מה אני מקיים דלא תונו איש את עמיתו - באונאת דברים. הא כיצד? אם היה בעל תשובה אל יאמר לו זכור מעשיך הראשונים, אם היה בן גרים אל יאמר לו זכור מעשה אבותיך, אם היה גר ובא ללמוד תורה אל יאמר לו פה שאכל נבילות וטריפות, שקצים ורמשים בא ללמוד תורה שנאמרה מפי הגבורה. אם היו יסורין באין עליו, אם היו חלאים באין עליו, או שהיה מקבר את בניו, אל יאמר לו כדרך שאמרו לו חביריו לאיוב ההלא יראתך תקותך ותם דרכיך זכר נא מי הוא נקי אבד. אם היו חמרים מבקשין תבואה ממנו, לא יאמר להם לכו אצל פלוני שהוא מוכר תבואה - ויודע בו שלא מכר מעולם. רבי יהודה אומר: אף לא יתלה עיניו על המקח בשעה שאין לו דמים, שהרי הדבר מסור ללב, וכל דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך. אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: גדול אונאת דברים מאונאת ממון, שזה נאמר בו ויראת מאלהיך וזה לא נאמר בו ויראת מאלהיך. ורבי אלעזר אומר: זה בגופו וזה בממונו. רבי שמואל בר נחמני אמר: זה - ניתן להישבון, וזה - לא ניתן להישבון. - תני תנא קמיה דרב נחמן בר יצחק: כל המלביין פני חבירו ברבים כאילו שופך דמים. - אמר ליה: שפיר קא אמרת, דחזינא ליה דאזיל סומקא ואתי חוורא. - אמר ליה אביי לרב דימי: במערבא במאי זהירי? - אמר ליה: באחורי אפי. דאמר רבי חנינא: הכל יורדין לגיהנם, חוץ משלשה. הכל סלקא דעתך? אלא אימא: כל היורדין לגיהנם עולים, חוץ משלשה שיורדין ואין עוליין. ואלו הן: הבא על אשת איש, והמלביין פני חבירו ברבים, והמכנה שם רע לחבירו. - מכנה היינו מלביין! - אף על גב דדש ביה בשמיה.

(6) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יט עמוד ב-דף כ עמוד א

תא שמע: גדול כבוד הבריות שדוחה [את] לא תעשה שבתורה. ואמאי? לימא: אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'! - תרגמה רב בר שבא קמיה דרב כהנא בלאו בדלא תסור. אחיכו עליה: לאו דלא תסור דאורייתא היא! אמר רב כהנא: גברא רבה אמר מילתא לא תחיכו עליה, כל מילי דרבנן אסמכינהו על לאו דלא תסור, ומשום כבודו שרו רבנן. תא שמע: גוהתעלמת מהם - פעמים שאתה מתעלם מהם ופעמים שאין אתה מתעלם מהם; הא כיצד? אם היה כהן והיא בבית הקברות,

או היה זקן ואינה לפי כבודו, או שהיתה מלאכתו מרובה משל חברו, לכך נאמר: והתעלמת. אמאי? לימא: אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'! שאני התם, דכתיב: והתעלמת מהם. וליגמר מינה! - איסורא מממונא לא ילפינן. תא שמע: דולאחתו מה תלמוד לומר? הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו ושמע שמת לו מת, יכול יחזור ויטמא - אמרת לא יטמא. יכול כשם שאינו מטמא להם כך אינו מטמא למת מצוה, תלמוד לומר: ולאחותו - לאחותו הוא דאינו מטמא... אבל מטמא הוא למת מצוה, אמאי? לימא: אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'. - שאני התם, דכתיב ולאחותו - וליגמר מינה! - שב ואל תעשה שאני

7) משנה מסכת אבות פרק ג משנה יד

הוא היה אומר חביב אדם שנברא בצלם חבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם שנאמר (בראשית ט) בצלם אלהים עשה את האדם חביבין ישראל שנקראו בניו למקום חבה יתירה נודעת להם שנקראו בניו למקום שנאמר (דברים י"ד) בניו אתם לה' אלהיכם חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה חבה יתירה נודעת להם שניתן להם כלי חמדה שבו נברא העולם שנאמר (משלי ד) כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזובו

8) ספרא קדושים פרשה ב פרק ד

(י) לא תקום עד היכן היא כוחה של נקימה אמר לו השאילני מגלך ולא השאילו, למחר אמר לו השאילני קרדומך אמר לו איני משאילך כשם שלא השאלתה לי מגלך לכך נאמר לא תקום. (יא) לא תטור עד היכן כחה של נטירה אמר לו השאילני קרדומך ולא השאילו, למחר אמר לו השאילני מגלך אמר לו הא לך איני כמותך שלא השאלת לי קרדומך לכך נאמר לא תטור. (יב) לא תקום ולא תטור את בני עמך, נוקם אתה ונוטר לאחרים, ואהבת לרעך כמוך, רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה, בן עזאי אומר זה ספר תולדות אדם, זה כלל גדול מזה